

Finlandssvenska sjundeklassares uppfattningar om läroböcker i historia

---

Marja Kivilehto & Johanna Koivisto

Nordiska språk

Tammerfors universitet

Tämän artikkelin tarkoituksena on selvittää ruotsinkielisten seitsemäsluokkalaisten oppilaiden käsityksiä historian oppikirjoista. Artikkelin pohjautuu tammikuussa 2014 tehtyyn kyselytutkimukseen, jossa informanteina oli yhteensä 53 seitsemännen luokan oppilasta kolmesta ruotsinkielisestä koulusta eri puolilta Suomea. Kyselytutkimuksen avulla pyrittiin saamaan vastauksia siihen, mikä on historian oppikirjan rooli historian opetuksessa ja minkälainen historian oppikirja on tiedonvälittäjänä. Tutkimuksessa havaittiin, että historian kirjoja käytetään opetuksessa, mutta että niiden asema ei ole enää kovin keskeinen oppitunneilla. Oppilaat pitivät kirjoja kiinnostavina, mutta eivät aina kovin ymmärrettävinä. Erityisesti oppikirjojen sanasto tuottaa ongelmia.

Nyckelord: historieundervisning, läroböcker i historia, elevernas uppfattningar

1 Inledning

Läroboken spelar fortfarande en viktig roll i undervisningen. Lärobokens dominerande ställning framgår av utredningar om lärobokens användning i olika länder, men också av de förväntningar som lärare och elever har på läroböcker. (Ammert 2011: 26–27.) Trots att lärare använder flera typer av undervisningsmaterial, har läroboken flera funktioner att fylla. Läroboken erbjuder trygghet och stabilitet, ger vägledning i vilket stoff som anses vara viktigt och fungerar som referenspunkt för eleverna (Hansson 2010: 105, 112; Jarhall 2012: 164).

I och med att läroboken har sin givna plats i undervisningen, är det viktigt att läroboken uppfyller de krav som ställs på den. Flera undersökningar talar dock för att kvaliteten på läroböcker inte alltid är optimal. Innehållet i böcker kan vara bristfälligt och utformningen mindre ändamålsenlig (Ohlander 2010; Melin 2004). Dessutom kan utbudet av läroböcker vara begränsat om undervisningen bedrivs på ett annat språk än det som är landets majoritetsspråk. Så är fallet i Finland där läroböcker produceras förutom på

finska också på svenska som talas som modersmål av knappt 6 % av hela befolkningen (Befolkningsstruktur 2012).

På senare år har det publicerats utredningar där läromedelssituationen i de svenskspråkiga skolorna i Finland kartlagts. Av utredningarna framgår bland annat att utbudet av läroböcker på svenska är knappt och att informationen i de läroböcker som används inte är tillräcklig. Bristen på högklassiga läroböcker kan enligt utredningarna leda till inlärningsproblem och sjunkande motivation. (Svedlin, Engelholm, Karlberg-Granlund, Kupiainen, Sundqvist, Wallén, Hietala & Smeds-Nylund 2013: 38.)

Mot bakgrund av det som sagts ovan väcktes vårt intresse för finlandssvenska läroböcker. Efter en genomgång av tidigare läroboksforskning bestämde vi oss för att fästa uppmärksamhet på läroböcker i historia i högstadieskolor. För det första visar nationella utvärderingar att svenskspråkiga elever inte har uppnått lika goda inlärningsresultat i historia som finskspråkiga elever (Svedlin m.fl. 2013: 46, 56), för det andra har eleverna på högstadienivå redan haft historia i årskurserna fem och sex, och har därmed vissa förväntningar på läroböcker.

2 Syfte, material och metod

Syftet med denna artikel¹ är att reda ut hurdan uppfattning eleverna i årskurs 7 har om läroboken i historia. I och med att läroboken fortfarande anses vara viktig i undervisningen (se t.ex. Selander 2006: 17; Ammert 2011: 17; Ruuska & Tossavainen 2014), menar vi att det är relevant att forska i vilken roll läroboken spelar i undervisningen och hur läroboken fungerar som kunskapsförmedlare.

För att uppnå syftet gjorde vi en enkätundersökning i tre svenskspråkiga högstadieskolor i januari 2014. Enkäterna genomfördes med hjälp av frågeblanketter som vi delade ut och som eleverna fyllde i anonymt i början av historielectionen. Frågeblanketten består av tre delar. I den första delen frågar vi om elevernas bakgrund, i den andra delen

---

¹ Denna artikel ingår som en delstudie i vårt forskningsprojekt om begripligheten i läroböcker i historia och samhällslära på högstadiet.

om hur det är att studera historia och i den tredje delen vad eleverna anser om lärobokens begriplighet. Blanketten är delvis strukturerad med färdiga svarsalternativ, delvis semistrukturerad med öppna frågor.

Vid genomgången av frågeblanketterna har vi sammanställt svaren under respektive frågeställning för att underlätta en jämförelse mellan elevernas svar. Efter detta har vi sedan analyserat svaren utifrån likheter och skillnader, och bildat kategorier som representerar variationer i svaren. I analysen tar vi fasta på sådana aspekter som upprepas i elevernas svar. Med andra ord kan resultaten av analysen anses vara representativa för hela materialet.

De läroböcker som används i våra sampelskolor i årskurs 7 och som elevernas svar bygger på är *Historia 1800-talet* av Holger Ahlskog, Johanna Bonäs och Sören Sandholm (Söderström, 2010) samt *Forum 7 Historia* av Eenariina Hämäläinen, Antti Kohi, Kimmo Päivärinta, Vesa Vihervä och Ira Vihreälehto (Otava, 2013). *Forum 7 Historia* är översatt från finska av Mats Österback. I två av sampelskolorna används boken *Historia 1800-talet* och i den tredje skolan boken *Forum 7 Historia*.

3 Tidigare studier om läroböcker i historia

Läroböcker i historia har diskuterats ur olika synvinklar (se t.ex. Repoussi & Tutiaux-Guillon 2010). Dels har man studerat lärobokens roll i undervisningen, dels har man tagit upp hur läroboken fungerar. Nedan går vi först in på lärobokens roll i undervisningen, och därefter behandlar vi läroboken som kunskapsförmedlare. Vår översikt baserar sig på svensk forskningslitteratur eftersom den empiriska studien (se kapitel 4) förankras i en svensk kontext. Som bekant finns det kulturella skillnader i hur läroböcker i historia används (se t.ex. Larsson, Matthews & Booth 2004), och vår avsikt är inte att beakta dessa skillnader.

Nygren (2009) har studerat erfarna historielärares undervisningsstrategier och konstaterar att lärarna i studien blivit friare i sitt förhållande till läroboken. Även Hansson (2010) har fokuserat på historielärare och historieundervisning. Hansson (2010) menar

att lärarna i studien inte poängterar vikten av läroboken till skillnad från eleverna som beskriver läroboken som vanligt förekommande på lektionerna. Även av Lilliestams (2013) studie framgår att läroboken har en undanskymd roll i undervisningen. Det är enbart en av lärarna i hennes studie som använder texter ur läroboken. De läromedel som har en mer framträdande plats är tavla, texter från annan lärobok och egenproducerad overhead. (Lilliestam 2013: 111.) Att historieundervisning inte kan betecknas som läroboksstyrd bekräftas också av en studie av Berg (2014).

Reichenberg (2000) har studerat hur begripliga lärobokstexter i historia är (se även avsnitt 4.3–4.4), då texterna är obearbetade och då texterna bearbetas så att läsarperspektivet och kausalitetsrelationerna förstärks. I sin studie fann Reichenberg (2000) att begripligheten förbättras efter bearbetningarna. Särskilt förbättras begripligheten, då läsarperspektivet framhävs.

Edling (2006) har uppmärksammat lärobokstexter från svenskämnet, samhällsorienterande ämnen och naturvetenskapliga ämnen så att tre skolår är representerade. Enligt studien skiljer sig texternas grad av abstraktion mellan olika ämnen och mellan olika skolår. De samhällsorienterande texterna, där bland annat lärobokstexter i historia ingår, ligger på en mellannivå av abstraktion. Utmärkande för samhällsorienterande texter är skiftet mellan olika abstraktionsnivåer. Även om abstraktionsnivån inte är så hög som i naturvetenskapliga texter, kan skiftena medföra att texterna upplevs som svåra att förstå.

Wallin Wictorin (2011) diskuterar bilder i läroboken. Hon har skapat frågor för en analys av bilder i läroböcker och analyserat bilder i en lärobok i historia med hjälp av frågorna. Enligt studien innehåller läroboken bilder av människor, föremål och miljöer samt kartor, symboliska bilder och schematiska bilder. Dessa visuella medel skapar enligt Wallin Wictorin (2011: 228) dels igenkänning, dels tidsmarkering, och därför kan bilderna anses som relevanta. Det som Wallin Wictorin (2011: 230–231) dock kritiserar är bristfälliga källuppgifter i samband med bilderna och avsaknaden av genusperspektivet.

Sammantaget verkar det som om läroböckerna inte alltid fungerar optimalt som kunskapsförmedlare. Det ser också ut som att läroböcker inte används aktivt under lektionerna. Mot bakgrund av målen i läroplansgrunderna i historia (LP 2004: 222) kan den knappa användningen av läroboken tolkas motsvara målen för undervisningen: eleverna ska lära sig att använda olika källor. Med hänsyn till elevernas inläring blir det dock problem om eleverna förutsätts självständigt sätta sig in i böckerna. Alla har inte den förmågan, och kraven kan därför vara för höga för eleverna.

4 Sjundeklassares uppfattningar om läroböcker i historia

Som sagt samlade vi in enkäterna i tre svenskspråkiga högstadieskolor. Skolorna ligger geografiskt utspridda så att regionerna Nyland, Åbotrakten och Österbotten är representerade. Två av skolorna är stadsskolor, medan den tredje är en landsortsskola. Skolorna är svenskspråkiga högstadieskolor, men elevernas språkliga bakgrund varierar. Alla har inte svenska som hemspråk utan svenska kan fungera enbart som skolspråk (se också Slotte-Lüttge & Forsman 2013).

Enkäterna besvarades av 53 sjundeklassare. Av eleverna är 22 pojkar och 31 flickor. Elevernas vitsord i historia varierar mellan 6 och 10. Vitsordet 8 är det vanligaste vitsordet bland sjundeklassare, hos både pojkar och flickor. Medelvärdet av vitsorden hos pojkar är 7,9 och hos flickor 8,2. Fördelningen av vitsorden skiljer sig dock något mellan de tre undersökta skolorna. I de två stadsskolorna fördelar sig vitsorden mellan 7 och 10, medan vitsorden i landsortsskolan är mellan 6 och 9.

4.1 Hur används läroboken under lektionerna?

Enligt sjundeklassarna används läroboken till att den *läses under lektionerna* (39/53 elever) och att det *görs uppgifter* i den (35/53 elever, ex. 1–2). *Behandling av bilder* tas upp i bara några elevers svar (6/53 elever, ex. 3), vilket är förvånansvärt med tanke på att de läroböcker som används i undervisningen innehåller rikligt med bildmaterial. Bilder kommenteras dock närmare i samband med en annan fråga där till och med två tredjedelar av informanterna säger att bilder diskuteras under lektionerna (se 4.5).

- (1) *Vi använder inte den så mycket men oftast läser vi typ igenom något kapittel [sic!] eller något sådant liknande.* (flicka, Österbotten)
- (2) *Först berättar läraren om det vi läser och sedan läser vi texten och sedan gör vi uppgifterna i klassen och som läxa.* (pojke, Åbotrakten)
- (3) *Vi läser i den, söker svar i den och behandlar bilderna.* (flicka, Nyland)

Vid sidan av förklaringar till på vilket sätt läroboken används på lektionen framgår det också av svaren (9/53 elever) att läroboken används mer sällan i undervisningen, vilket delvis överensstämmer med tidigare forskning (se kapitel 3). Resultaten i de tidigare undersökningarna är dock något motstridiga, när de å ena sidan betonar lärobokens betydelse i undervisningen (se kapitel 1), å andra sidan poängterar att läroboken inte används aktivt på lektionerna (se kapitel 3). Antagligen beror de motstridiga resultaten på att läroboken fortfarande spelar en viktig roll, då eleverna gör uppgifter, men att uppgifterna till stor del görs hemma och inte under lektionerna.

4.2 Hurdan är läroboken i historia?

Enligt Englund (2011) hörs elevernas röst inte så ofta i tidigare forskning kring läroböcker. Hon efterlyser undersökningar där läroboksbruket studeras utifrån samspelet mellan lärare, elev och lärobok. (Englund 2011: 283, 287.) Om samspelet inte fungerar, kan det resultera i att eleverna tappar sin motivation och får problem med inläringen (jfr kapitel 1).

Elevernas åsikter om de två läroböckerna i vår undersökning fördelar sig på att böckerna är *intressanta* (30/53 elever), att de är *helt ok* (12/53 elever) och att de är *ointressanta* eller *svåra* (10/53 elever)². En elev har lämnat frågan obesvarad. De som tycker att läroboken i historia är intressant kommenterar innehållet i boken och konstaterar bl.a. att faktainformation behandlas på ett bra sätt och att boken berättar mångsidigt om historiska händelser (ex. 4). Av *helt ok*-svaren framgår att vissa texter är intressanta, medan andra texter är svårare och därför inte så intressanta, men också att det oftast är mycket intressantare att lyssna på när läraren berättar (ex. 5). De elever som säger att boken är ointressant eller svår är av den åsikten att texterna är svårlästa och tråkiga (ex.

---

² Den egentliga frågan lyder "Vad tycker du om läroboken i historia? Är den intressant? Varför/Varför inte?".

6). Några (3/10 elever) har också skrivit att de inte är intresserade av läroämnet historia, och därför känns boken inte heller så intressant.

- (4) *Jag tycker den är bra. Det finns tillräckligt korta texter, som väl behandlar fakta, men också små detaljer som håller texten intressant.* (flicka, Nyland)
- (5) *Den är ganska intressant men det är intressantare att lyssna på läraren.* (pojke, Österbotten)
- (6) *Den är inte hemst [sic!] intressant och den är skriven på ett ganska svårt språk. Det skulle också vara trevligt med mera bilder.* (flicka, Åbotrakten)

Över hälften av informanterna har varit av den åsikten att boken är intressant, vilket tyder på att historia som läroämne intresserar sjundeklassare. Oberoende av vilken bok som används i undervisningen, är en stor del av kommentarerna positiva. Endast i landsortsskolan (där boken *Historia 1800-talet* används) har kategorin *helt ok* fått en röst fler (7 elever) än kategorin *intressant* (6 elever).

4.3 Vad menas med lärobokens begriplighet?

Om läroboken upplevs som intressant, borde den väl också vara begriplig. *Begriplighet* är ett begrepp som syftar på egenskaper som är inneboende i texten och som gör det möjligt för läsaren att ta emot och förstå ett budskap (jfr Ransgart 2004). På grund av sin abstrakta karaktär är begreppet begriplighet dock svårt att definiera och därför bestämde vi att ta reda på vad eleverna säger om begriplighet och vilka egenskaper i historieläroboken de förknippar med begreppet. Vi har med andra ord inte utgått från färdiga kriterier för begreppet.

Frågan *Vad menas med lärobokens begriplighet?* visade sig vara svår för många elever. En dryg tredjedel av informanterna (20 elever) har antingen missförstått frågan, gissat fel eller lämnat frågan obesvarad. Bland dem som har kunnat svara på frågan (33 elever) förknippas begreppet begriplighet i första hand med *lättlästhets* eller *lättförståelighet* (22/33 elever, ex. 7–8). Av svaren framgår också att läroboken är begriplig om den *innehåller många bilder* (4/33 elever), *om det inte finns några svåra ord* (5/33 elever, ex. 9) och *om det ges förklaringar till texten* (2/33).

- (7) *Att den ska vara lättförståelig men ändå [sic!] inte gjord så att svaren till frågorna syns tydligt. Inte gamla ord.* (pojke, Österbotten)
- (8) *Att man lätt förstår det man läser utan större svårigheter.* (pojke, Åbotrakten)
- (9) *Att där e [sic!] mycket bilder och man använder lättare ord.* (flicka, Nyland)

Informanternas svar kan tolkas så att majoriteten karaktäriserar begreppet begriplighet som allmän lättförståelighet utan att ange några specifika egenskaper som inverkar på begripligheten i texten. Begreppet konkretiseras likväl för eleverna i samband med en annan fråga som handlar om orsaker till förståelsesvårigheter (se avsnitt 4.4).

4.4 Vad orsakar eventuella förståelsesvårigheter?

Som konstaterats ovan visar tidigare undersökningar att läroböckerna inte är så begripliga som de kunde vara. Enligt undersökningarna saknas bl.a. tydliga kausalitetsrelationer och läsarperspektiv (se kapitel 3). Avsaknaden av dessa egenskaper kan medföra förståelsesvårigheter för eleverna.

Eleverna i vår studie anser i allmänhet att de inte har svårigheter att förstå texter i läroboken³. Av eleverna är det över hälften (33/53) som menar att de *sällan* eller *aldrig* har svårigheter att förstå texter. Detta innebär dock inte att eleverna alltid förstår vad de läser, vilket framgår av hur eleverna beskriver sina läroböcker. Sjundeklassarna är nämligen någorlunda eniga om att det är *svåra ord* (21/53 elever) som gör att texterna inte alltid öppnar sig för eleverna (ex. 10). Andra aspekter som upprepas i svaren är att *texten i sig är svår* (11/53 elever) eller att det finns *mycket text/mycket faktainformation* (4/53 elever) (ex. 11–12). Tolv elever har svarat ”vet inte”, och resterande fem elever har alla gett olika svar.

- (10) *Svåra ord utan förklaring.* (pojke, Åbotrakten)
- (11) *Texten [orsakar svårigheter], men vi skriver mera ner allt så att man förstår och så, så att det går bättre.* (flicka, Österbotten)
- (12) *För mycket text, onödig text!* (pojke, Nyland)

Av allt att döma är det ordförrådet i läroböckerna som vållar svårigheter för elever. Svårigheterna kan hänga ihop med elevernas kunskaper i svenska. Som tidigare konstaterats

---

³ Den egentliga frågan lyder ”Har du svårigheter att förstå texter i läroboken i historia?”

(se kapitel 4), har alla elever i undersökningen inte svenska som hemspråk utan svenska kan fungera enbart som skolspråk. En annan orsak till svårigheterna kan vara att begreppen i samhällsorienterande ämnen, såsom historia, är abstrakta, och att abstraktionsnivån i texterna varierar (se kapitel 3).

4.5 Vad är syftet med bilder i läroboken och hur behandlas de under lektionen?

Syften med bilder i sjundeklassarnas historieböcker är enligt informanterna *att underlätta förståelsen* (34/53 elever), *att visa hur det var förr* (8/53 elever) eller *att få böckerna att se trevligare ut* (2/53 elever). Fem elever har inte svarat på frågan och fyra har gett ett irrelevant svar. Här skiljer sig svaren lite beroende på vilken lärobok eleverna använder. De informanter som använder *Forum 7 Historia* anser att bilderna finns endast för att underlätta förståelsen. Bildernas tidsmarkerande funktion, som lyfts fram i tidigare forskning (se kapitel 3), verkar vara betydelsefull för en femtedel av de elever (8/37 elever) som använder boken *Historia 1800-talet*.

Vi ställde också en fråga om hur bilderna i läroboken behandlas på lektionen, om de över huvud taget diskuteras⁴. Sammanlagt 34 elever säger att bilder tas upp på lektionen, medan 13 är av den åsikten att bilder inte brukar betraktas. Sex elever har svarat "ibland". De mest frekventa svaren på frågan hur bilderna behandlas är att *läraren förklarar vad som händer på bilden* (14/34 elever) och att *bilden diskuteras tillsammans* (11/34 elever). Nio elever har inte preciserat på vilket sätt bilderna behandlas. Att läraren säger vad bilden betyder förefaller något auktoritärt, eftersom det tyder på att läraren då ger färdiga modeller på lösningar, vilket kan leda till att eleverna slutar tänka själva och försöker i stället förstå lärarens tänkesätt. Som Selander (2003: 197) framhäver är lärarens uppgift i stället "att stimulera via berättelser och att utveckla elevernas begripliga förståelse av omvärlden, att såväl uppmuntra elevernas tänkande och flexibilitet som att ställa meningsfulla och avpassade problem till elevernas förfogande [...]"

(13) *Läraren säger vad bilden betyder.* (pojke, Österbotten)

---

⁴ De egentliga frågorna lyder "Vad anser du är syftet med bilder och figurer i läroboken i historia?" och "Diskuterar ni bilder och figurer i läroboken under lektionen? Om du svarade ja, så hur?".

- (14) *Antingen att läraren frågar vad det finns för speciellt där eller liknande, eller att läraren 'läser' vad det finns på bilden. (pojke, Åbotrakten)*
- (15) *Vi tittar på bilderna tillsammans och diskuterar tillsammans. (flicka, Nyland)*

Det är dock möjligt att alla informanter inte har kunnat ge uttryck för hur bilderna egentligen behandlas när läraren förklarar händelserna på bilden. Ska svaren förstås så att läraren ensam tolkar bilden (ex. 13), eller är det mer fråga om att läraren ställer frågor (ex. 14), varefter bilden diskuteras tillsammans och eleverna får karaktärisera innehållet i bilden (ex. 15)? Skillnaden mellan de två frekventaste svaren kan med andra ord vara relativt liten. Vi förväntar oss djupare information om frågan i fokusgruppsintervjuer.

Frågan om bildernas gynnsamma verkan på inläringen är omdiskuterad i tidigare forskning, men forskarna har varit relativt eniga om att ett tydligt samspel mellan text och bild ökar textens begriplighet (Pettersson 2008: 129–130). Det krävs ändå att eleven förstår kopplingen mellan text och bild och kan bilda sig en helhetsuppfattning om det behandlade temat. Eftersom alla elever inte nödvändigtvis har förmåga att läsa bilder och slå ihop de pusselbitar som text och bild erbjuder (Pettersson 2008: 121), behövs det i alla fall lärarens vägledning som underlättar för elever att förstå sammanhang i det behandlade temat.

5 Avslutning

Vårt syfte med denna artikel har varit att diskutera lärobokens roll i historieundervisning och lyfta fram hur läroboken fungerar som kunskapsförmedlare. Tidigare forskning visar att läroboken anses vara viktig i undervisningen även om undervisningen kanske inte längre är så läroboksstyrd som förr. Forskningen antyder också att läroböckernas innehåll och utformning inte alltid är optimala, vilket innebär att läroböckerna som kunskapsförmedlare lämnar åtskilligt övrigt att önska.

Eleverna i vår studie anser att läroboken fortfarande används, för det är enbart en mindre del av eleverna (9 av 53) som säger att läroboken används mer sällan. Att läroboken fortfarande spelar en viss roll i undervisningen bekräftas också av hur läroboken

används: den läses och används som informationskälla när eleverna gör uppgifter. I och med att boken ännu inte har trängts undan av andra läromedel är det viktigt att läroboken är så användbar som möjligt.

I vår studie bad vi eleverna att karaktärisera sin lärobok. I allmänhet betraktar eleverna läroboken som intressant och inte för svår att förstå. I synnerhet bilder uppfattas av eleverna som ett element som underlättar förståelsen. I det avseendet är valet av bildmaterialet i läroböckerna lyckat och kan anses förstärka elevernas historiemedvetande. Det som eleverna dock framhåller är att om det är något som vållar svårigheter, är det ordförrådet och mängden faktainformation. Läroboksförfattare borde därför ännu mer än tidigare fästa uppmärksamhet på vilken information boken ska förmedla och – kanske ännu viktigare – hur informationen ska presenteras så att den blir mer tillgänglig för eleverna.

Referenser

- Ammert, Niklas (2011). Om läroböcker och studiet av dem. I: *Att spegla världen. Läromedelsstudier i teori och praktik*, 25–41. Red. Niklas Ammert. Lund: Studentlitteratur.
- Befolkningsstruktur (2012). *Årsöversikt*. [online]. [citerat 7.3.2014]. Tillgänglig: http://www.stat.fi/til/vaerak/2012/01/index_sv.html
- Berg, Mikael (2014). *Historielärares ämnesförståelse. Centrala begrepp i historielärares förståelse av skolämnet historia*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Edling, Agnes (2006). *Abstraction and authority in textbooks. The textual paths towards specialized language*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Englund, Boel (2011). Vad gör läroböcker? I: *Att spegla världen. Läromedelsstudier i teori och praktik*, 279–294. Red. Niklas Ammert. Lund: Studentlitteratur.
- Hansson, Johan (2010). *Historieintresse och historieundervisning. Elevers och lärares uppfattningar om historieämnet*. Umeå: Umeå universitet.
- Jarhall, Jessica (2012). *En komplex historia. Lärares omformning, undervisningsmönster och strategier i historieundervisning på högstadiet*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Larsson, Yvonne, Richard Matthews & Martin Booth (2004). The teaching and learning of history for 15–16 year olds: Have the Japanese anything to learn from the English experience? *Teaching History* 114, 37–43.
- Lilliestam, Anna-Lena (2013). *Aktör och struktur i historieundervisning. Om utveckling av elevers historiska resonering*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- LP = *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen*. [online]. Föreskrift 1/011/2004. Utbildningsstyrelsen 2004. [citerat 21.8.2014]. Tillgänglig: <http://www02.o-ph.fi/svenska/-ops/grundskola/LPgrundl.pdf>
- Melin, Lars (2004). Grafisk pyttipanna. Om text och grafisk form i läroböcker. I: *Läroboksspråk. Om språk och layout i svenska läroböcker*, 77–123. Andra upplagan. Red. Siv Strömquist. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

- Nygren, Thomas (2009). *Erfarna lärares historiedidaktiska insikter och undervisningsstrategier*. Umeå: Umeå universitet.
- Ohlander, Ann-Sofie (2010). *Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia. En granskning på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i skolan*. [online]. SOU 2010:10. Stockholm. [citerat 7.3.2014]. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/13/98/33/ff1050e3.pdf>
- Pettersson, Rune (2008). *Bilder i läromedel*. [online]. Tullinge: Institutet för infologi. [citerat 17.4.2014]. Tillgänglig: <http://www.bilderlernen.at/Bilder%20i%20l%C4romedel.pdf>
- Ransgart, Martin (2004). Texten kräver helhetsgrepp. *Språkvård* 3/2004, 19–26.
- Reichenberg, Monica (2000). *Röst och kausalitet i lärobokstexter. En studie av elevers förståelse av olika textversioner*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Repoussi, Maria & Nicole Tutiaux-Guillon (2010). New Trends in History Textbook Research: Issues and Methodologies toward a School Historiography. *Journal of Educational Media, Memory, and Society* 2, 154–170.
- Ruuska, Helena & Timo Tossavainen (2014). Opettajat ovat kohtuuttomien odotusten edessä. *Helsingin Sanomat* 4.4.2014.
- Selander, Staffan (2003). *Pedagogiska texter och andra artefakter för kunskap och kommunikation. En översikt över läromedel – perspektiv och forskning*. [online]. SOU 2003:15. Stockholm. [citerat 17.4.2014]. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/10/29/7af6dff7.pdf>
- Selander, Staffan (2006). *Skolans blick och textens röst – om svenskspråkiga läromedel för den finlandssvenska grundskolan i Finland*. Helsingfors: Svenska kulturfonden.
- Slotte-Lüttge, Anna & Liselott Forsman (2013). *Skolspråk och lärande*. Andra upplagan. Guider och handböcker 2013: 5. Utbildningsstyrelsen.
- Svedlin, Renata, Maj-Len Engelholm, Gunilla Karlberg-Granlund, Sirkku Kupiainen, Rolf Sundqvist, Björn Wallén, Risto Hietala & Ann-Sofie Smeds-Nylund (2013). *Syntesutvärdering av den svenska utbildningen i Finland. Kvalitet och jämlikhet*. [online]. Publikationer från Rådet för utbildningsutvärdering 62. [citerat 7.3.2014]. Tillgänglig: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41185/Julkaisu_62_verkkoon.pdf?sequence=1
- Wallin Victorin, Margareta (2011). Bilder i läroböcker. I: *Att spegla världen. Läromedelsstudier i teori och praktik*, 219–232. Red. Niklas Ammert. Lund: Studentlitteratur.